

Kardeş kazığı mı, bulanık suda balık avlama sevdası mı?

Radikal gazetesinde Baskın Oran imzasıyla “Kardeş Azerbaycan'ın son kazığı” isimli bir [makale](#) yayımlanmış. Prof. Dr. Baskın Oran Türkiye’de kendi alanında (özellikle azınlıklar üzerine) saygın bir bilim adamı olarak bilinir. Fakat ne hikmetse konu Ermenistan ve Azerbaycan olduğu zaman Prof. Dr. Baskın Oran`ın çalışmaları bilimsellikten uzak, duygusal, ideolojik nitelik kazanır. Yanlış bilgiye dayalı kesin yargılar Prof. Dr. Baskın Oran`ın bu konudaki çalışmalarının genel özelliğidir.

Örneğin uzun yıllar boyunca Ermenistan-Türkiye ilişkilerindeki mevcut durumun sorumlusunun Türkiye olduğuna ilişkin açıklamalar yaptı ve makaleler yayınladı. Bu çalışmalarının önemli kısmında Ermenistan`da Ter-Petrosyan yönetiminin Türkiye ile ilişkileri geliştirme adına iyiniyet içerisinde olduğunu ve önemli adımlar attığını, Ermenistan Anayasasından “soykırım iddiasını çıkardığını” ifade etti. Halbuki böyle bir olay olmamıştır. Ermenistan Parlamentosu’nun 23 Ağustos 1990’da kabul ettiği Ter-Petrosyan imzalı Bağımsızlık Bildirgesi’nin 11. Maddesinde, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi için “Batı Ermenistan” ifadesine yer verilmiş, aynı zamanda sözde “Ermeni Soykırımı”nın uluslararası alanda tanınması çabaları vurgulanmıştır (Bağımsızlık Bildirgesi’nin tam metni ve ilgili maddeler için bkz: Ermenistan hükümetinin resmi internet sitesi, <http://www.gov.am/en/independence/>, <http://www.mfa.am/en/what-is-genocide/>). Ter-Petrosyan döneminde kabul edilen bağımsızlıktan sonraki ilk Ermenistan Anayasası’nın giriş kısmında da Bağımsızlık Bildirgesine bağlılık vurgulanmış ve 13. Maddesinin 2. paragrafında, Devlet Arması’nda Ağrı Dağı’nın da bulunduğu belirtilmiştir (Ermenistan Cumhurbaşkanlığı resmi internet sitesi <http://www.president.am/library/constitution/eng/?pn=1>, <http://www.president.am/library/symbols/eng/>).

Yine Ter-Petrosyan döneminde, 6 Nisan 1993’te Ermenistan Savunma Bakan Vekili Vazgen Manukyan’ın, TASS ajansına yaptığı açıklamada, Erivan Yönetiminin, sınırların değişmezliği ilkesini kabul etmediğini, bu ilkenin iki dünya savaşı sonucunda oluşmuş olan Batı ve özellikle Avrupa sınırları için geçerli olduğunu, “eski Sovyet Cumhuriyetlerinin rastgele kalem darbeleriyle çizilmiş olan sınırlarının ise aynı ilkeler çerçevesinde tanınmayacağını” iddia etmesi, Türkiye yetkilileri tarafından, Ermenistan yönetiminin “Büyük Ermenistan” hayalinin peşinde olduğunun göstergesi olarak kabul edilmişti (<http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi2-detay.aspx?y=1996&a=9>).

Prof. Dr. Baskın Oran aynı dönemde Ermenistan`ın PKK terörüne verdiği her türlü desteği de görmezden gelmiştir (dönemin TBMM Dışişleri Komisyon Başkanı Karman İnan’ın 68 Birleşim 28.2.2002 tarihli konuşması, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Cilt 78, Yasama Yılı 4, <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b068m.htm>).

Ermenistan`ın Türkiye`ye yönelik saldırgan tavrı, toprak iddiası ortadayken Ermenistan yetkilileri bundan vazgeçtiklerini açıklamamışken Prof. Dr. Baskın Oran aksini savundu. Sürekli olarak ilişkilerin seyirinden Türkiye sorumlu tuttu, “büyük kabahatin Türkiye`de olduğunu” iddia etti. Sadece olarak bazı Ermenistan yetkililerinin “şu anda öyle bir iddiamız yok”, ya da “ben bu konularla ilgilenmem, başka önemli konular var” tarzındaki açıklamalarını kaynak göstererek, Türkiye`ye yönelik açık toprak iddiası anlamına gelen tutumlarını (Ermenistan Anayasasındaki maddeleri, resmi söylemdeki saldırgan tavrı, sınırı belirleyen anlaşmaları resmi olarak tanımama durumunu) görmezden gelmeye çalıştı. Mayıs 2004'te dönemin Ermenistan Başbakanı Andranik Markaryan'ın yaptığı “Karabağ meselesi, soykırımın tanınması ve Ankara'dan toprak tazminatı gibi sorunlar güçlü bir Ermeni devletinin oluşturulmasıyla çözülebilir. Ankara'dan toprak tazminatı almak istiyorsak, bunun hakkında her yerde yüksek sesle konuşmamalıyız” şeklindeki açıklaması (<http://www.diplomaticobserver.com/EN/belge/2-1064/currently-border-gate-is-at-the-focus-of-armenian-propa-.html>) acaba hangi anlam taşıyordu. Daha 2009 yılında Türkiye-Ermenistan protokolünün imzalanacağı gün erken saatlerde Dışişleri Bakan Yardımcısı Şavarş Koçaryan`ın, mevcut Türkiye-Ermenistan sınırının "soykırım" sonucunda oluştuğunu öne sürmesi ve "şartlar değiştiği takdirde var olan sınırın yeniden sorgulanabileceğini" açıklaması (Koçaryan: “Sınır soykırım sonucu oluştu”, <http://www.cnnturk.com/2009/dunya/10/10/kocaryan.sinir.soykirim.sonucu.olustu/547040.0/index.html>) da Ermenistan`da konuya bakışın çok değişmediğinin ilginç bir göstergesiydi. Zaten 2 Eylül 2009`da Erivan`da basın toplantısı düzenleyen Ermenistan Dışişleri Bakanı Edvard Nalbandyan da protokollerin imzalanmasının “Kars Anlaşmasını tanıma anlamına gelmediğini” ifade etmişti (<http://regnum.ru/news/1202020.html>). Fakat Prof. Dr. Baskın Oran aksini savundu, Ermenistan`ın toprak iddiasından tamamen vazgeçtiğini iddia etti.

Maalesef Radikal`deki son yazısında da bu yanlışlar dizisi ve bilimsellikten uzak kesin kanaatlerin hakim olduğunu rahatlıkla gözlemlemek mümkündür. Prof. Dr. Baskın Oran daha ilk cümlesinde “Türkiye'nin canını dişine takarak uğraştığı İsrail'e hava üssü verdi” iddiasıyla Azerbaycan ile ilgili hükmünü vermiştir. Bunun yanlış bir iddia da olabileceğini hesaba katması, doğru ya da yanlış olma ihtimalini bilimsel yöntemlerle, akademik bakış açısıyla değerlendirmesi gerekirken...

Halbuki bu ciddi de olsa sonuçta bir iddiadır. Bazılarına göre Azerbaycan ile İran arasındaki gerginliğin tırmanmasını ve dolayısıyla Azerbaycan`ın İran karşıtı cepheye daha da yaklaşmasını isteyenlerin bilinçli yaptığı bir provokasyon, ama bazılarına göre bir bilginin sızması. Hangisi doğru, araştırılması gerekir.

Ama ister Azerbaycan`ın resmi açıklamaları, ister mevcut durumuna ilişkin değerlendirmeler (toprakları Ermenistan`ın işgali altındayken başka bir komşusuyla sorun yaşamak istemeyeceği; İsrail`e ya da başka bir yabancı ülkeye verebileceği askeri havaalanı kapasitesine ilişkin sorular; resmi doktrinlerindeki ilgili hususların aksi yönde olması; İran`a askeri müdahaleye Azerbaycan`ın resmi açıkladığı ve açıklamadığı nedenlerden dolayı karşı olduğuna ilişkin genel kanaat) ve İsrail uçaklarının Azerbaycan`a nereden gelecekleri, Azerbaycan`dan nereye gidecekleri sorularının cevapları, iddiaları pek doğrulayıcı niteliğe sahip değildir.

Prof. Dr. Baskın Oran`ın makalesinde ifade ettiği diğer iddialar da genellikle benzer niteliğe sahiptir. Bir bilim insanının uzak durması gereken yönetime başvurulmuş, doğruluğu büyük kuşku doğuran tez ve iddialar kesinmiş gibi aktarılmaya ve sanki kaynaklar da yazdıklarını teyit ediyormuş görüntüsü vermeğe çalışmıştır. Örneğin, Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Abiyev`in defalarca ve bu arada İran ziyareti sırasında da kesin dille aksi yönde görüş belirtmesine (“İran ile Azerbaycan cumhuriyeti ikili işbirliğinin geliştirilmesine vurgu”, <http://turkish.irib.ir/guncel-yazilar/siyasi->

yorumlar/item/257486-iran-ile-azerbaycan-cumhuriyeti-ikili-isbirli%C4%9Finin-gelistirilmesine-vurgu ; “Sefer Abiyev: Hiçbir Ülke Azerbaycan'ı İran'a Düşman Yapamaz”, <http://www.1news.com.tr/azerbaycan/siyaset/20120313044607165.html>) rağmen Prof. Dr. Baskın Oran Ebiyev`in “İran`ı bombalamaktan dönecek İsrail uçaklarının Azerbaycan`a inmeleri ve oradan İran`da arama-kurtarma operasyonu yürütmek istemeleri halinde bunu yasaklayacaklarını söylemekten kaçındığını” iddia etmiştir. Bunun çok yanlış olduğunu anlamak için Azerbaycan ile ilgili haberleri azıcık takip etmek yeterlidir. Çünkü Azerbaycan yetkilileri bu tür iddiaları her gündeme geldiğinde kesin dille yalanlamaktadırlar.

Şu iddiasıysa hem yalan, hem de bilimsellikten uzak bir üslupta olup, adeta “Azerbaycan`a nefret duyguları” üzerine kaleme alınmıştır; bir bilim insanına ne kadar yakıştığına ise okurlarımız karar versin: “Yüzde 77’si Ermeni olan Dağlık Karabağ`ın bağımsızlıktan bahsetmeye başlaması üzerine, sobaya tiner döker gibi, bölgenin 1923’ten beri süregelen özerkliğinin 1989’da bir parlamento kararıyla kaldırdı. Başını belaya soktu. Arkasından savaş çıkınca, askerleri, ellerindeki Sovyet tanklarını birkaç bin dolar karşılığında Ermenilere sattı.”

Öncelikle, Prof. Dr. Baskın Oran eğer Karabağ sorununun niteliğini merak ediyorsa ve tüm milliyetçi duyguları (etnik sempati ve etnik nefreti) bir kenara bırakıp objektif bir sonuca ulaşmayı arzuluyorsa sorunun tarihine, hukuki boyutuna azıcık vakıf olur ve mutlaka emperyalizmin bölgede oynadığı oyunları da, büyük devlet kurma peşinde koşanların yaptığı katliamları da, başka ülkelere askeri üs verme arzularını halen tatmin edemeyenlerin her gün “gel sana askeri üs vereyim” diye büyük devletlere seslenişlerini de öğrenmiş olur.

Rakamlara gelince, Karabağ bölgesinin genel nüfusu içerisinde hiçbir dönemde Ermenilerin % 35’i geçmediği çok sayıda tarihi belgede yer almaktadır ve Ermenistan bölgeyi işgal edinceye ve katliamlar yapıncaya kadar da hep öyle olmuştur. Karabağ bölgesi (tarihi Karabağ Hanlığı) 1805 yılında Penahali beyin oğlu İbrahim han ile Rus ordusunun komutanı P.D.Sisianov arasında imzalanan Kürekçay anlaşmasıyla Müslüman-Azerbaycan (Türk) toprağı olarak Rusya’ya birleştirilmişti. Üzerinde SSCB döneminde kurulan yapay Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi (DKÖB) tarihi Karabağ bölgesinin sadece az bir kısmını kapsadığı ve zaten Ermeni nüfusun yoğun yaşadığı bölgeler esas alınarak oluşturulduğu için bu yapı içerisinde Ermenilerin çoğunluk olduğunu ayrıca tez olarak ileri sürmek mantıklı değildir. Diğer yandan Azerbaycan parlamentosu özerkliği 1989’da değil Kasım 1991’de kaldırdı. Bundan önceyse Ermenistan Parlamentosu önce 1 Aralık 1989’da DKÖB’yi kendisine birleştirme kararı almış, ardından 9 Ocak 1990’da 1990 Yılı Bütçe Yasası’nı onaylarken ekonomik plan kapsamına DKÖB’yi de dahil etmiş, bu süreçte bölgeyi işgal etmek üzere askeri girişimlere de başlamıştı. Rusya’nın sadece silah, askeri uzman ve istihbarat desteğini değil, aynı zamanda DKÖB’nin merkezi olan Hankendi`ndeki 366 sayılı Rus Zırhlı Birliğinin de desteğini arkasına alarak. Yani savaşı başlatma olayında olduğu gibi hukuki zeminde de ilk adımı Azerbaycan atmadı.

Azerbaycan savaşı da Ermenistan kendi ordusunu çok daha önce kurduğu, Rusya tarafından silahlandırıldığı, İran ve Batı`dan ise maddi-manevi destek aldığı ve tabii ki yaşadığı iç sorunlar (daha çok Rusya tarafından organize edilen darbe ve darbe girişimleri) nedeniyle kaybetti. Yoksa o sırada ne satacağı tankı vardı ve de Ermenistan`ın o tankı alacak parası...

Prof. Dr. Baskın Oran Azerbaycan`a yönelik suçlamalarından birisini de “Türkiye’ye “indirimli” sattığı doğalgaza zam ilan etti” cümlesiyle ifade etmiş. Sanki doğalgazı gerçekten indirimli satmıyormuş gibi. Aynı zamanda olayın perde arkasındaki tüm diğer etkenleri ve Azerbaycan`ın

Türkiye`ye halen en ucuz doğalgaz satan ülke (isterse İran ve Rusya`dan alınan doğalgazın tüm bu dönemler itibariyle bir karşılaştırmasını yapsın) olduğu gerçeğini de göz ardı ederek.

Prof. Dr. Baskın Oran artık çoktan alıştığımız Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinde KKTC`yi soruna dönüştürme taktiğine de başvurmuş. Ama bu taktiğin de anlamsızlığını fark etmek için KKTC ve Türkiye yetkililerinin konuya ilişkin açıklamalarına bakmak yeterli olacaktır.

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin tabii ki, duygusal, kardeşlik boyutları vardır ve bu kadar çok manevi bağlara sahip iki ülke için bu da çok doğaldır. Fakat ilişkilerin siyasal, askeri ve ekonomik açıdan taşıdığı stratejik önem de her iki tarafça idrak edilmektedir. Zaten her boyutta yapılanlar da bunu teyit etmektedir. Bu ilişkiden Türkiye de, Azerbaycan da kazançlı çıkmaktadır.

Azerbaycan`daki Türk yatırımları ve Türkiye`nin önemli konularda Azerbaycan`a verdiği destek, Azerbaycan`ın Türkiye`ye yapmaya başladığı ve özellikle küresel ekonomik kriz döneminde daha da önem taşıyan milyar dolarlık yatırımlar, Türkiye`nin küresel enerji merkezisi olması için Azerbaycan`ın yaptığı katkı bunların sadece bir boyutudur. Genel olarak toplum da, gazeteciler de, politikacılar da, bilim insanları da genel olarak bunun farkındadırlar.

Aynı zamanda ilişkilerde bazen anlaşmazlıkların da yaşanması doğaldır. Bir ülkenin içinde bile çok uç farklı görüşler bulunabiliyorsa, gerginlikler yaşanabiliyorsa iki ülke arasında da bunların yaşanmasının doğal olduğunu en azından bir bilim insanının bilmesi gerekir.

Prof. Dr. Baskın Oran benzer konumdaki ülkeler olan Rusya-Belorusya, Rusya-Ukrayna, Türkiye`nin istediği diğer ülke ile ve hatta KKTC ile olan ilişkilerini Türkiye-Azerbaycan ilişkileriyle kıyaslarsa şu andaki en iyi örneğin muhtemelen Türkiye-Azerbaycan ilişkileri olduğunu görecektir. Tabii ki, zaman-zaman dönemsel olarak ifade ettiğimiz ya da etmediğimiz diğer bazı örneklerin daha başarılı görüntü sergilemesi ihtimali de mevcuttur. Ama genel görüntü büyük bir ihtimalle böyle olacaktır.

Tüm yukarıda ifade edilenlere rağmen Prof. Dr. Baskın Oran illa Azerbaycan`ı karalamayı hedef edinmişse, bilgi kirliliği oluşturarak, o bulanıklık içerisinde güya Türkiye-Azerbaycan ilişkilerine zarar vereceğini sanıyorsa bence yanılıyordur. Ama eğer bilim ya da objektiflik adına bir şeyler yapmaya çalışıyorsa, hiç olmazsa biraz daha adil davranması gerekir.

Araz Aslanlı